

M. K. Čiurlionis, Anapa, 1905.

Animuotas Čiurlionis. Edukacinio projekto „Animuotos Čiurlionio istorijos“ ypatumai

Auksė PETRULIENĖ

Jeigu muziejų įsivaizduotume kaip gyvą organizmą, tai širdies funkcija jame atitektų edukacijai, garantuojančiai kultūros vertybių apytaką ir mainus.

„Be pulso“, – kartą pasakė jaunas žmogus, užverdamas muziejaus duris.

Jaunimas yra specifinė muziejaus lankytojų grupė, dažniausiai negausi, užtat pati reiklausia. Jų iššūkis nusistovėjusioms normoms ir šviežias požiūris gali tapti energijos injekcija, sustiprinančia muziejaus pulso tvinksnius.

Todėl didžiausi Europos muziejai, tokie kaip Tate Anglijoje ar Nacionalinis meno muziejus Kopenhagoje, kviečia jaunimą ne tik kaip lankytoją, bet kaip bendradarbį edukacinėms programoms rengti. *Jaunimas – jaunimui* yra edukacinė idėja, kai jauni žmonės, bendradarbiaudami su muziejaus ekspertais, patys inicijuoja bendraamžiams skirtus renginius muziejuje.

Projektas „Animuotos Čiurlionio istorijos“ (toliau – „AČi“) – inspiruotas šios idėjos. Straipsnyje apžvelgiami projekto tikslai ir kūrimo procesas, leidęs atpažinti projektą kaip kultūros animacijos reiškinių.

Čiurlionio kūryba tapo akiai įprastu lietuviškos kultūros krašto vaizdo iškilumu, kuris, puikiai ištyrinėtas, nustojo stebinti. Taigi jaunimas buvo pakviestas ieškoti naujo rakurso, kito stebėjimo taško, kuris leistų atnaujinti požiūrį į Čiurlionio kūrybą.

Dalyvauti projekte pakviesti Vytauto Didžiojo ir Technologijos

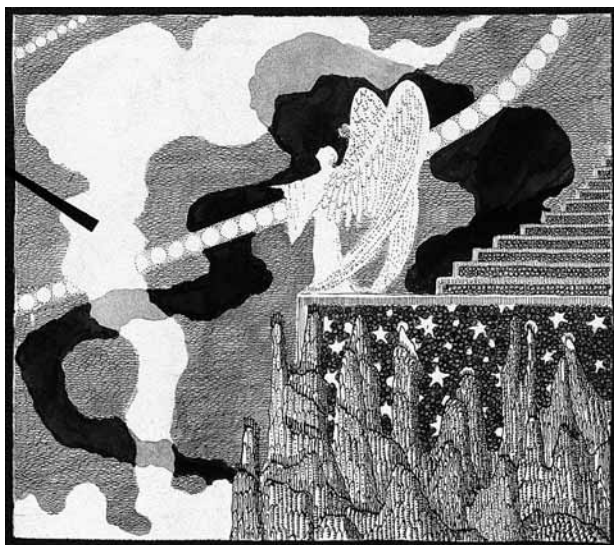
ČIURLIONIS IN ANIMATION. PECULIARITIES OF THE EDUCATIONAL PROJECT “ANIMATED ČIURLIONIS’ STORIES”

Auksė PETRULIENĖ

If we imagined a museum to be a live organism, the function of its heart would go to education which guarantees the circulation and exchange of cultural values. “Without pulse”, said a young man once, closing the doors of the museum.

The youth is a specific group of museum visitors, which usually isn’t numerous however demanding. Their challenge to the well-established norms and a fresh attitude may become an energetic injection to quicken the pulse of the museum. This is why the largest European museums, like the Tate Gallery in Great Britain or the National Art Museum in Copenhagen, invite the young people to be not only visitors but cooperate in arranging educational programmes. Youth for Youth is an educational idea when young people in cooperation with museum experts initiate various events for their friends in museums.

The project “Animated Čiurlionis’ stories”, known as “AČi”, has been inspired by this idea. The article reviews the objectives of the project, how it was developed and what made it recognisable as the phenomenon of culture in animation.

universitetų, Vilniaus dailės akademijos Kauno fakulteto ir Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų centro studentai.

Jiems pasiūlyta sukurti trumpų eksperimentinės animacijos filmų seriją – audiovizualines istorijas, kurios, patalpintos nešiojamuose vaizdo grotuvuose, taptų prieinamos visuomenei M. K. Čiurlionio kūrinių ekspozicijoje.

Nešiojami vaizdo grotuvai – pažangi technologija, garantuojanti puikią vaizdo ir garso kokybę, paprastą, patogią navigaciją – tapo sprendimu ekspozicijai, kurioje draudžiama naudoti bet kokias piešimo priemones, o kitos papildomos fizinės edukacinės priemonės ardo harmoningą ekspozicijos visumą. Nešiojamuose vaizdo grotuvuose patalpinta audiovizualinė medžiaga leidžia patirti daugiau įspūdžių nesuardant ekspozicinės erdvės vientisumo.

M. K. Čiurlionio kūryboje slypinti dailės ir muzikos jungtis padiktavo audiovizualinį programos formatą, kuris garantuoja jos aktualumą neatskiriamoje vaizdo ir garso vienovėje esančiam nūdienos pasauliui. Animuotos istorijos, kurių siužetai nutolsta nuo M. K. Čiurlionio asmenybės ir kūrybos šiandienos gyvenimo kryptimi, turėtų inspiruoti naują, subjektyvų, bet gyvą lankytojo santykį su kūriniais ir tapti nuotykiu ekspozicijos lankytojui.

Edukaciniu požiūriu svarbus pats projekto kūrimo procesas, aktyvinantis bendradarbiavimą tarp įvairių Kauno miesto mokymo įstaigų studentų, moksleivių, jų dėstytojų ir muziejaus darbuotojų.

Procesas, apimantis idėjų, temų subrandinimą, scenarijaus sukūrimą, medžiagos atrinkimą, vizualinius sprendimus, prasidėjo nuo kūrybinės grupės subūrimo. Į kvietimą atsiliepė ir norėjo prisijungti 17 studentų. Nebuvo mechanizmo, kuris visus susidomėjusius savanorius išlaikytų iki projekto pabaigos – mūsų bendravimas nebuvo sustiprintas honorarais, darbai netapo studentų kursiniais ar programiniais. Todėl per porą mėnesių, nuo idėjų brandinimo pradžios iki praktinių darbų, liko 8 jauni žmonės, kurie turėjo aiškiausias idėjų užuomazgas ir stiprų norą dalyvauti.

Savanoriams muziejus galėjo pasiūlyti techninę ir konsultacinę paramą: režisieriaus Lino Citvaro pagalbą muziejaus vaizdo ir garso studijoje, M. K. Čiurlionio rinkinių saugotojos Raimondos Norkutės pagalbą studijuojant Čiurlionio kūrybinį palikimą bei M. K. Čiurlionio informacijos centro sukaupią medžiagą. Visa kita – tolesnis projekto idėjos vystymas, temų istorijoms parinkimas, siužeto ir vizualiniai sprendimai – buvo patikėti jaunimui.

Susitikdavome Čiurlionio informaciniame centre į savotišką „AČ!“ klubą, kuriame mėginome numatyti, kaip turėtų vystytis projektas,

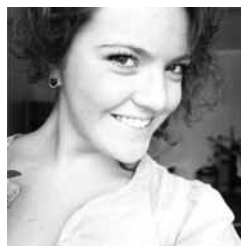
kokios galėtų būti istorijų temos ir siužetai. Visuose mūsų idėjų paieškos susitikimuose dalyvavo M. K. Čiurlionio skyriaus muziejininkės, kurios tapo nepamainomomis pagalbininkėmis, ieškant reikalingų M. K. Čiurlionio biografijos faktų, retų piešinių ar kitos dokumentinės medžiagos, ikvėpiančios istorijų siužetus.

Pačioje pradžioje sutarėme, kad objektyvią informaciją, dokumentinius faktus naudosime kaip atspirtį subjektyvaus pasakojimo kūrimui. Norėjome peržengti informatyvumą, atmesti trafaretus, menotyrines kategorijas – vaizdu duoti reikšmės užuominas.

Taigi mes ėmėmės vaizduotės, kaip stipresnio įrankio nei informacija. Nes vaizduotė padeda suvokti meno kūrinį su visais jo emociniais ir intelektualiniais sluoksniais.

Kaip vizualinę medžiagą naudojome mažiau žinomus M. K. Čiurlionio piešinius, grafikos darbus, fotografijas. Stengėmės animuotose istorijose naudoti tai, ko nepamatyti ekspozicijoje arba tai, kas papildė eksponuojamus kūrinius. Tarkim, eskizai ir piešiniai, kuriuose ypač aiški minties konstrukcija, padeda geriau suvokti galutinius kūrinius.

Apžvelgus turimą informaciją ir medžiagą bei išgalandus vaizduotės instrumentą, svarbiausiu uždaviniu tapo numatyti audiovizualinių istorijų temas, pagal kurias vystysime siužetus. Tai buvo sudėtingiausia ir užėmė daugiausia laiko. Parinkti temą – reikėd surasti pjūvio vietą, aptikti tuos audinius, kuriuose šiuo metu vyksta aktualijų uždegimas. Todėl temų kilmė buvo svarbiausia – norėjosi, kad tai būtų paties jaunimo atliktas pjūvis.

Aistė, VDU:
- Visada patiko perkelti praeitį į dabartį ir nuspalvinti ją pozityviomis šiandienos spalvomis.

Pamažu nusistovėjo dvi pagrindinės temos, pagal kurias turėtų vystytis animuotų istorijų siužetai.

Kelionės tema, kurią pasiūlė Aistė Ožalinskaitė, VDU menotyros antro kurso studentė buvo inspiruota M. K. Čiurlionio „Bičiulystės“:

„Visada patiko perkelti praeitį į dabartį ir nuspalvinti ją pozityviomis šiandienos spalvomis. Globalizuotame mūsų pasaulyje be laiko ir erdvės suvaržymų

galime pasiekti bet kokią šalį ir internetu sužinoti viską. Man įdomus M. K. Čiurlionio noras pažinti pasaulį – laikyti jį apglėbtą rankomis“.

Taip gražiai kelionės tema buvo apibrėžta, kaip pasaulio ir savęs pasaulyje suvokimo būdas.

Kelionės tema sulaukė „bendrakeivių“ – susibūrė kūrybinė grupė, kuri papildė Aistės idėją, o studentai, turintys daugiau patirties dirbti su vaizdais, surado vizualinius temos sprendimus. Pavyzdžiui, Asta Balčiūnaitė, Kauno kolegijos J. Vienožinskio menų fakulteto grafinio dizaino trečio kurso studentė, pati filmuojanti ir kurianti vaizdus, animuotoms istorijoms suteikė originalią ekspresiją.

Lina, VDU:
– Man M. K. Čiurlionio kūryba atskleidžia buvimą tarp skirtingų pradų, pasaulių. Iš čia kyla mintis kalbėti apie priešpriešas, kurios persipina, kovoja tarpusavyje ar tiesiog laikinai esti viena šalia kitos.

Kitą, priešybių temą, pasiūlė, Lina Užkauskaitė, VDU Vokiečių ir prancūzų filologijos katedros doktorantė:

„Man M. K. Čiurlionio kūryba atskleidžia „buvimą tarp“: buvimą tarp skirtingų pradų, pasaulių. Iš čia kyla mintis kalbėti apie priešpriešas, kurios persipina jo darbuose, kurios persipina arba kovoja tarpusavyje, ar tiesiog laikinai esti viena šalia kitos.“

Priešybių tema apima šviesos ir tamsos, angelų ir demonų, ir, pagaliau, gėrio ir blogio sampratą. Tokia tema verčia kilnoti moralinius svorius – tuos pačius esminius apsisprendimus, kuriuos kiekvienas jaunas žmogus turi sudėlioti savo pasirinkimų lentynose.

M. K. Čiurlionio kūryba gali tapti puikia priemone dvasiniam jaunuomenės stuburui tiesinti. Animuotos istorijos pasiūlys puikius tam tinkamus vizualinius pratimus, demonstruojančius angelo ir demono sandarą, mirties veidus ir judesius“.

Tokius du teminius pjūvius spėjome atlikti vykdydami „AČi“ operaciją. Manome, kad to neužtenka – norisi leisti projektui plėtotis ir augti. Todėl tęsime darbą visus ateinančius mokslo metus. Muziejuje apsilankę mokiniai ir studentai turės galimybę sukurti savo trumpą eksperimentinį filmą. Taip „AČi“ kaskart pasipildys naujomis istorijomis ir išliks gyvas.

Būtina paminėti, kad Kaunas – sėkminga vieta gyviems projektams inicijuoti. Vytauto Didžiojo universitete jau keletą metų vyksta kultūros animacijos paskaitos, todėl kultūros animacijos reiškiniai Kaune ne tik inicijuojami, bet yra sistemingai tyrinėjami. „AČi“ taip pat sulaukė VDU dėmesio – dr. Linara Dovydaitytė su savo studentėmis stebėjo ir vertino projekto kūrimo procesą. Tai padėjo suvokti mūsų darbą pasaulyje vykstančių kultūros procesų kontekste.

Kultūros animacija kultūrą apibrėžia kaip erdvę saviraiškai, ekspresijai ir vertybių raiškai, kaip gyvą erdvę, kurioje vyksta nuolatiniai pokyčiai. Kultūros animacijos branduolys yra veiksmas – intervencija ir aktyvizmas.

Muziejus galėtų aktyvinti kultūros animacijos procesus į savo veiklą įtraukdamas įvairias socialines grupes

Asta, Kauno kolegija, J. Vienožinskio menų fakultetas:
– Iš naujo atradau M. K. Čiurlionį. Buvau susidariusi nuomonę, kuri dabar keičiasi. Tai džiugina.

kūrybiškam bendradarbiavimui. Mes tikimės, kad projektas „Animuotos Čiurlionio istorijos“ bus žingsnis link atviro ir gyvo muziejaus idėjos.

Kūrybinės grupės savanorius paklausiau, kodėl nusprendė dalyvauti projekte ir paprašiau penkių balų sistema įvertinti, kurie jo aspektai labiausiai patraukė: M. K. Čiurlionio asmenybė ir kūryba, muziejaus aplinka, bendradarbiavimo su kitais projekto dalyviais galimybė ar tiesiog proga kūrybiškai eksperimentuoti? Atsakymai nustebino – visi savanoriai kaip labiausiai juos patraukusį dalyką nurodė muziejaus aplinką.

Taigi muziejus turi visas simpatijas. Ir puikias galimybes tapti erdve gyvam bendradarbiavimui. Tereikia išgirsti savojo miesto pulsą – kiekvienas jo tvinksnis gali būti vertingas animuojant kultūrą.

Straipsnio autorė – Nacionalinio M. K. Čiurlionio dailės muziejaus edukatorė, nuo 2001 m. kurianti edukacines programas jaunimui, yra specialiai šiai lankytojų grupei skirtų programų rinkinio N-14 įkūrėja. Būdama menininkė, dirbanti grafikos ir video menų srityje, nuo 2004 metų dalijasi savo kūrybine patirtimi organizuodama atviras video laboratorijas šeimoms ir jaunimui.

2007 m. apdovanota Kauno miesto „Gerumo kristalu“ už miesto meninio gyvenimo aktyvinimą ir jaunosios kartos ugdymą. Po stažuotės Kopenhagos šiuolaikinio meno muziejuje „Arken“, inicijavo edukacinį projektą „Animuotos Čiurlionio istorijos“, kurį iš dalies parėmė Lietuvos Respublikos kultūros rėmimo fondas.

Ilustracijos iš M. K. Čiurlionio piešinių albumo.

